גלריה

הארץ
www.haaretz.co.il
יום רביעי י"ב בחשון תשפ"ה
13 בנובמבר 2024

סדרת האנימציה היקרה בהיסטוריה היא הישג אמנותי יוצא דופן

7

"חושדים בי שאני ערבי, אולי באמת אני ערבי?"

בתערוכה "חזרה ללבנט" שי עבאדי חוזר לשורשיו, אלה שבגללם עוצרים אותו בנתב"ג. בראיון הוא נזכר איך קרעו עבודה שלו בירושלים, וכיצד הגיב להרמות הגבה על הבחירה להציג במוזיאון אום אל־פחם

רונן טל

צילום: אבישג שאר־ישוב

ב נובמבר 2008, אחרי שהות של שנה וחצי בברלין, שי עבאדי נחת בנתב"ג. בעד בן הזוג שלו שי לביא, אשכנזי בהיר עור ותר בש כיפה, המשיך ללא עיכו בים לאולם הנבנסים בתקוה לאתר מהר את המזוודות, פקיד ההגירה סקר בבכס חס דני את פרצופו הכהה, הלא מגולח, ה"מזרחי", של עבאדי. "הוא התחיל לחקור אותי, מי זו הסבתא שלך ואיך קוראים לאחיינים", הוא מספר. "בסוף נמאס לי ושאלתי אותו, מה העניין? והוא ענה: 'האיות של השם עבאדי מלחיץ. עבאדי יכול להיות גם ערבי'".

המשך בעמ' 2

נסרק עם CamScanner

המשך מעמ' 1

וזה לא היה אידוץ יחיד. "בסוף אחרת הגעתי לבצל הזה בשנה ועוד פעם מתחילים לחקור אותי. הפ' קיד שואל, 'במה אתה עוסק? אני רוצה לדעת מודה לאמונות. תיצא אומה, 'כתוספת מדים היו נראים אחרת'.

עכאדי, בן 59, מסחר על האוכ' ריות האלה בכפן משרעש. ללא רמז של עלבון, אבל הפפוש עם החרדה הישראלית מפני האחר הכאים, כשהוא מלהזיע לרגע קצר להעביד האריב, והזיר בו סימן. "אתה אומר לעכשיו, שני מטר מקלל, ולא יכול להגיע לשם. וב שנה האחרונה הכל הצטמצם עוד יותר. עכשיו גם חיפה זה מסוכן. מה נשאר בפועל? שניים חצי מקר פות באמצע הפדינה".

הפרדיקטים הקודמים של עכא' די, מהם מדת הצדיכ "אוטוסטה ריקשדיה", שהתחקה בפפוש בין הרצל לקיסר וירושלים השני ובגולד הגדי של משפחתו, או הסדה שהקדיש לגבורי תרבות היהדים, דרשו ממנו לצלול לספרי היסטר ריה. הפעם המחקר ההיסטורי התמקד בפשפחה שלו. הוא נפגש עם בעלת־הדין הראשות שפתחו בפברי נידינסקי, תנה ארנדט או פאול צלאן. בפשדים בבתי הפלפון בדר הזיתים ובגבעת רם, והכיר את הפוזיות האת לציונים. באחד מהם מופיע שותפים לבניית התוכן הישראלי. בודא מוזיב מהימנות את הכרזת הפזוזה־דיכוי שלפני פוף העידן העותמני וראשית הפנדט הבריטי. כשהדים כמו אבותיו הושפעו מהתרבות הערבית, דיברו ערבית בבית, ובדך כלל וזו בשלום עם שכניהם המוסלמים. עד שברגע ההיסטורי נתן הכתיבו המעצמות הקולוניאליות גבולות פלאטי תיים, ובהפקד הציונות והקמת מדינת ישראל הכריזו באופן סופי על היהדים הערביים כעל אויבים.

תודעת ההיסטוריה המשותפת הזאת זוכאה בשם מסורת פולי סיות בשני הצדדים, אבל הקרבה ההדיין לא נעלמו. אותת העברות שהולכות ביחזה ללבנון" מעמי דה זה לבד זה את הפפרטיבים של שאול, אביו של עכאדי, דוד עזרא והפנדיג הצדדי גמאל עבד אל נאצר, האר־ארב של מדינת יש' ראל. "תראה כמה שהם דומים", הוא אומר.

משפחתו של עכאדי, מצד אימו ובצד אביו, היא ממוצא חלבי, אבל חלקים ממנה עברו למצרים ויש גם ענף ירושלמי. "סבא שלי עלה מקהיר לירושלים כדי להיקבר בהר הזיתים. עד 48', הילדים הג' חלים שלו, שנשארו במצרים, היו נוגיים כל יום שישי ברכבת מקהיר לירושלים, משחזרים את הגוג שיש מהר הם יסביקו לה' ביע לפני כניסת השבת. הם נעו כל הזמן בין פרחב פתח בין קהיר, דמשק וביירות — כשירושלים היא הפרכז. בהשוואה אליהם, החדים שלנו כל כך מובלבלים. אני גר במושב יקיעם, שני מטר מקל קלידם, ולא יכול להגיע לשם. וב שנה האחרונה הכל הצטמצם עוד יותר. עכשיו גם חיפה זה מסוכן. מה נשאר בפועל? שניים חצי מקר פות באמצע הפדינה".

הפרדיקטים הקודמים של עכא' די, מהם מדת הצדדים "אוטוסטה ריקשדיה", שהתחקה בפפוש בין הרצל לקיסר וירושלים השני ובגולד הגדי של משפחתו, או הסדה שהקדיש לגבורי תרבות היהדים, דרשו ממנו לצלול לספרי היסטר ריה. הפעם המחקר ההיסטורי התמקד בפשפחה שלו. הוא נפגש עם בעלת־הדין הראשות שפתחו בפברי נידינסקי, תנה ארנדט או פאול צלאן. בפשדים בבתי הפלפון בדר הזיתים ובגבעת רם, והכיר את הפוזיות שהופיעו בלציונים. באחד מהם מופיע שותפים לבניית התוכן הישראלי. בודא מוזיב מהימנות את הכרזת הפזוזה־דיכוי שלפני פוף העידן העותמני וראשית הפנדט הבריטי. כשהדים כמו אבותיו הושפעו מהתרבות הערבית, דיברו ערבית בבית, ובדך כלל וזו בשלום עם שכניהם המוסלמים. עד שברגע ההיסטורי נתן הכתיבו המעצמות הקולוניאליות גבולות פלאטי תיים, ובהפקד הציונות והקמת מדינת ישראל הכריזו באופן סופי על היהדים הערביים כעל אויבים.

תודעת ההיסטוריה המשותפת הזאת זוכאה בשם מסורת פולי סיות בשני הצדדים, אבל הקרבה ההדיין לא נעלמו. אותת העברות שהולכות ביחזה ללבנון" מעמי דה זה לבד זה את הפרטיבים של שאול, אביו של עכאדי, דוד עזרא והפנדיג הצדדי גמאל עבד אל נאצר, האר־ארב של מדינת יש' ראל. "תראה כמה שהם דומים", הוא אומר.

"אפיון אתני (או דת עזרא, אבא ונמאל עבד אל נאצר)", 2016. "תראה כמה שהם דומים" צילומים: באדיבות האמן

"כשלא קיבלו אותי לבצלאל אמי אמרה משהו בסנגנון, 'אתה צריך לשנות את שם המשפחה שלך'. לא התכוונתי, אבל היו רגעים שאמרתי לעצמי שאולי בגלל שאני מזרחי לא נותנים לי. זה לא הפריע לי ליצור"

לא מתאים לבצלאל

לא פעם הזיהוי המזרחי של יהודים בני עדות המזרח לסוגיות הערביות שלהם — ותהליך שמ' לתת לו מיני הסמיים, אבל אצר' תי שאני אדם קוסמופוליטי, מע' ניינים אותי הרבה דברים, ואני מתעסק בהם שטעניין אותי, לא אכפת לי אם קוראים לו עבאדי או חזנובלום, ואז יש אחד שמתי את הדיוקן של סבא שלי — שנולד בדמשק — ליד זה של הקיסר וילהלם השני, הם פוגות או יותר נבי אותו דוד, וראיתי שיש להם בדיוק אותו שפם. אז לכל אלה שאולים — מבאתי את הקשר".

בעצם, זאת אומר, הקשר נמצא עוד הרבה קודם. באחת התמונות בסדרה "אוטוסטה ריקשדיה" מוב' צחת בתו של הקיסר, ויקטוריה לואיזה, בהלוויית אמה בברלין, עם גלימת האבל המשוחרת שמכסה את כל גופה, על הרקע הצהוב של דיקט ה־OSB תוצרת גרמניה שמ' שמש כקבנס, והיא נראית כאילה בדוגרת בגוף של מדבה.

לא מתאים לבצלאל

לא פעם הזיהוי המזרחי של יהודים בני עדות המזרח לסוגיות הערביות שלהם — ותהליך שמ' לתת לו מיני הסמיים, אבל אצר' תי שאני אדם קוסמופוליטי, מע' ניינים אותי הרבה דברים, ואני מתעסק בהם שטעניין אותי, לא אכפת לי אם קוראים לו עבאדי או חזנובלום, ואז יש אחד שמתי את הדיוקן של סבא שלי — שנולד בדמשק — ליד זה של הקיסר וילהלם השני, הם פוגות או יותר נבי אותו דוד, וראיתי שיש להם בדיוק אותו שפם. אז לכל אלה שאולים — מבאתי את הקשר".

בעצם, זאת אומר, הקשר נמצא עוד הרבה קודם. באחת התמונות בסדרה "אוטוסטה ריקשדיה" מוב' צחת בתו של הקיסר, ויקטוריה לואיזה, בהלוויית אמה בברלין, עם גלימת האבל המשוחרת שמכסה את כל גופה, על הרקע הצהוב של דיקט ה־OSB תוצרת גרמניה שמ' שמש כקבנס, והיא נראית כאילה בדוגרת בגוף של מדבה.

"כל הזמן אמרו לי למה אתה מתעסק עם ארמנים? מה הסיפור שלך עם גרמניה? היתי יכול לתת לך מיני הסמיים, אבל אמר' תי שאני אדם קוסמופוליטי, מע' ניינים אותי הרבה דברים, ואני מתעסק בהם שטעניין אותי, לא אכפת לי אם קוראים לו עבאדי או חזנובלום, ואז יש אחד שמתי את הדיוקן של סבא שלי — שנולד בדמשק — ליד זה של הקיסר וילהלם השני, הם פוגות או יותר נבי אותו דוד, וראיתי שיש להם בדיוק אותו שפם. אז לכל אלה שאולים — מבאתי את הקשר".

בעצם, זאת אומר, הקשר נמצא עוד הרבה קודם. באחת התמונות בסדרה "אוטוסטה ריקשדיה" מוב' צחת בתו של הקיסר, ויקטוריה לואיזה, בהלוויית אמה בברלין, עם גלימת האבל המשוחרת שמכסה את כל גופה, על הרקע הצהוב של דיקט ה־OSB תוצרת גרמניה שמ' שמש כקבנס, והיא נראית כאילה בדוגרת בגוף של מדבה.

ילידת קהיר סדיבה צרפתית. כבו הרבה אבנים בשנות ה־70 הזורים שלי לא היו עשידים ולא עניים. החברים היו באים אלינו לקרוא באנציקלופדיה ברטניקה והאנצ' קלופדיה העברית, שלא היו בבל בבתים. היתי בפופש, ניעתי בשיבה אחור כך והלכתי לעולל. כשלא התקבלתי לבצלאל אמא שלי אמרה משהו בסגנון, 'אתה צריך לשנות את שם המשפחה שלך'. לא התכוונתי לשנות את שם המשפחה שלי, אבל היו רגעים שאמרתי לעצמי שאולי בגלל שאני נראה ערבי אבל אתה נראה סופר אשכנזי, ירצתי אותנו. הוא אמר מה אתה נלחץ. הלכנו וישבנו בר־ סעדה ואכלנו חומוס, ואחר כך קניתי משהו מאיה סתר שאפר האידיאלי להציג פרדיקס אמנותי היום. אני יליד 1965 ונזלתי בתי קופה שהיתה בין נס. הכל היה פתוח, והיינו פסיילים נסכותת בעיר העתיקה, עושים קניות בבית לחם, את הבגדים של הבי מצוזה קנו לי בבית סחוה. ואז התחילה האינתיפאדה והכל השתנה. האחיינים שלי, שגדלו בירושלים בשנות האלפיים, לא מכירים בב' לל את הזהלק הזה של העיר".

"עד 48', הילדים של סבא שלי היו מגיעים כל שישי ברכבת מקהיר לירושלים. אני גר בירקונה, שני מטר מקלקיליה, ולא יכול להגיע לשם. בהשוואה אליהם, החיים שלנו כל כך מובלבלים"

יש הרבה אנשים שיחזירו תערוכה כמו שלך, רק בגלל שהיא לא פוטלת אפשרות של דרקיום, ורואה בערבים יותר מאשר אויבים.

"הרי הכבב רק הולך ומחמיה. ברגע שלא פותרים את הבעיות הכל נהיה יותר גרוע — הם סוב' חים בנו, אנחנו מכחים בהם, הם שותפים משפחות שלמות בשראי וגבעה עוז ואנחנו מחריבים עיר שלמה בעזה. ערבים חיים לצידנו, בתוכנו. מה אנחנו חושבים לעצמ' נוז כמה זמן אפשר יהיה להמשיך ככה? קראתי שעכשיו יש פפגם חזש, ליייה, שיפתור את כל הב' עיות. יש כיפת ברזל והיתה הגדר מתחת לאדמה בגבול עם עזה, ות' כשיו יהיה לייזר, ואז הם יצמאו ויבואו, החיים שלנו כל כך מונבלים".

בירושלים. אפרתי לו, 'אני אולי נראה ערבי אבל אתה נראה סופר אשכנזי, ירצתי אותנו. והוא אמר מה אתה נלחץ. הלכנו וישבנו בר־ סעדה ואכלנו חומוס, ואחר כך קניתי משהו מאיה סתר שאפר האידיאלי להציג פרדיקס אמנותי היום. אני יליד 1965 ונזלתי בתי קופה שהיתה בין נס. הכל היה פתוח, והיינו פסיילים נסכותת בעיר העתיקה, עושים קניות בבית לחם, את הבגדים של הבי מצוזה קנו לי בבית סחוה. ואז התחילה האינתיפאדה והכל השתנה. האחיינים שלי, שגדלו בירושלים בשנות האלפיים, לא מכירים בב' לל את הזהלק הזה של העיר".

בעצם אתה מדמיין מחדש עבר שלא הכרת. זה פרדיקס של נוסטלגיה?

"זו לא נוסטלגיה כי אי אפשר להתגעגע לשמהו שלא היית חלק ממנו. לא מזמן מסתים סוגים, שהורים משפחות שלמות בארי ובניר עוז ואנחנו מחריבים עיר שלמה בעזה. ערבים חיים לצידנו, בתוכנו. מה אנחנו חושבים לעצמ' נוז כמה זמן אפשר יהיה להמשיך ככה? קראתי שעכשיו יש פפגם חזש, ליייה, שיפתור את כל הב' עיות. יש כיפת ברזל והיתה הגדר מתחת לאדמה בגבול עם עזה, ות' כשיו יהיה לייזר, ואז הם יצמאו ויבואו, החיים שלנו כל כך מונבלים".

המנטור ראדו קלפר

אחרי שלא התקבל לבצלאל, עבאדי כן התקבל לבודהה לאמ' נות ברחת השוזן, רק כדי לגלות שהוא לא לגמרי מרצה את עצמו בבוהד שסיפה בקיר אבנות קד' ספסואלית ותלות הזעה. "לא הייתי הסיפוס שלהם. הציור שלי מתקיים בגרמנית, בבבע, בתשוקה, בציורים כל מיני דברים שהיו ד' אפורים שם. אף פי כי שעשיתי דברים שרפי לביא הקיר, לא באמת הייתי אני. באוף הלימודים חשבתי שציור זה לא משקיע".

עבאדי החליט לחזור לירקה. תוחם שעסק בו לפני הבבא. "הדי והלתי לקחת שיעורים בבית בימיוד הצדים בתל אביב. קלאסי, מדזבי, אני הלך לחזות רקדן. כשהרשתי שלפון האישה בבד השני שאלה לגילי. כשאכחדי 26 היא צחקה. היתי מבוגר מדי".

סעיד אבו שקרה, מנהל מוזיאון אום אל־פחם: "שי אומר 'תסתלו עליי', אני אומנם יהודי אבל גם ערבי'. הנבול ביני ובינו מיטשטש. הזהות הכפולה, העובדה ששנינו נמצאים על התפר, מחברת"

בעיך או הוא פגש איש שהפך למשפחתי באוד מהיר הדומם האבטוחיה. ראדו קלפר היה משר רד וסיפר לילד חשניה שניהל את ספריית הבוזאל בבית אריאלה. הוא הסתיר את עבאדי לצפות לציה. "היה לו ידע עמוס בהסתן תחסים, הוא נודא הקשיד אותי", הוא מספר. "היא פלה פחשניה בגלי מבוגר, בל הזדים גר עם אשתו, גבר הטוב שהתעבור פהר ובכר לא היה פעודה בשוק, היה רגע שם הביד בזה, שפדוש בציד לדאשתו, והם עבאדי פהר ביהבלה הטורית (אמא)" והתעקש לתלות אותה בשכונת ילדותה. תושבי קריית היוזל פועת התלבטה. "עד בלי לה הראשון קרעו את התמונה. תליתי את התמונה שוב, ושוב קרעו אותה", הוא מספר. "אני על פי שאתה רואה כלה, השפה מאיימת. רוב הישראלים לא שנהגים כל יום, על המשפחות סהלוויות. בקצב הזה יהיה תורנו מחלט. מאוד הופתעו אבלנו ב־7 באוקטובר, איש לא צפה את ממדי הטבח, אבל אנשים לא מבינים שאפשר גם להחריב את תל אביב".

"חשוב לי ליייצר דיאלוג בתוך המחראן, ואני משתוקק להציג אמנים שהעבודה שלהם מתארת אך אפשר לזהות ביחד במרחב הזה שלנו", אומר סעיד אבו שקרה, מנהל המחראן באום אל־פחם. "שי הוא אמן שאומר 'תסתלו עליי', אני אמנם יהודי אבל אני גם ערבי". באמיתה הזאת הגבול ביני ובינו מיטשטש. כמו שהוא יהודי וגם ערבי, אני גם פלסטיני וגם ישראלי. הזהות הכפולה הזאת, הטובה שאנחנו נמצאים על התפר, מחברת בינינו ומציעה עתיד טוב יותר".

בין חודלוני, איך זה פסתדר?

"אני נוסע בשבת כשאני רוצה, אבל לא אדליק סלולריה בשלון, מקסימום אראה בפחשב בחזר שלי. אתה צריך לגלות פתיחות לאפונה שלו וזה מחזיר גב־ שות. בשבתרתי אותו אנשים אמרו לי, 'אם אתה תתפוך לך' תי', אבל זה לא קרה ואין לי צורך בזה. הזת שלי היא האמנות".

הפוליטיקה וזפשה?

"זהא אפילו יותר שכאלני מבני".

ב־6 באוקטבר 2023 יש וסי הזו באיזזה. עבאדי רצה לעשות צילומים אחרונים לקטלוג התערד כה הקדשה שלו, "סתרגע בדיב הצפיפה, ובמקום להסריח את הצלם אבי אסכלם לתל אביב, הזלים לנסוע אליו. יש אבר לי, אם כבר נוסעים בא נצלה ספסטע באשזה. נסענו ביום ש־שי והיינו מנותקים מהעל וחידה. בשבת בבוקר התעוררנו ואנשרים, יש 200 הרוגים. וחשב תי, אנשים במצרים דברים. וזו סילים, כל רגע יש אוקטת, רצים לשרזב מזן ועיין לא הבנתי מה קודה. בראשהו שלב אפרתי, בא נעשה סיבב בעיר, אבל השוטר בבבישה אפר שסתגלים ניסו לזז חזר דרך הים, אז גם לזאף לא הלכנו. רק כשהגעתי הביזה וגילי תי שהכלב שלי נשאר לבד סענטז, בגלל שהסאר שהיה שם רץ הביזה מרחב פחד ולחזץ, נפל אצלי האכשנף.

פחד ולחזץ שנפשכים גם עכשיו.

"לפני כמה יפים הייתי עם חבר בבייזה בישקא. ברייזה חדשה ומזדהשה. בפעם כל פי שהייה שם היה ערב. הצבל והבעקה והאב' שים ששתו. אתה אשר אייה מזרח תפון משרוק. פצד אחד אתה מפזה, כי הצבב, ומצד שני יש ערבב שזחשה לבה שהייה פעם. אני יפשב בציקוז וכלם מסכיבי ערבים. אני לזמר ערבית או אני פנשה להבין פה הם אשרים אבל זה לא קל, סתם גברים בני 30 ו־40, בזד לקם נראים פאד ישראלים, ואני הרי עשוי להיראות ערבי, ואתה תשב על זה שאומנו כל הזפן עך בים על הביזה, הכעם יש כל כך הרבה זפיזן, כל כך הרבה קרבה".

התעמלות בוקר

1. פהו הפזוזה הלזעי הפזוי להיזעזות הריפז?
2. ופהו הפזוזה שפיידשו היזעזות יבשות?

תשובות בעמ' 10

מלמעלה: ללא כותרת, 2024; "אני", 2024; "אנא יאהודי סורי (סבא רבא אהרון)", 2016

"ויקטוריה לואיזה", 2010. כאישה בדואית בסדבר צילום: יזין עבאדי

שוראים ערבית והביזהב בערבית נזרם לאנשים לזשוד בעבודה.

תהפוך לדתי

הוא סתעזד בשבב יזקטן, ליד זבד השרון, עם בן הזג שלו הטם בן השטזה עזה, שאיטו היה בסטן, ויש גם כלב בשם לואי. שי עבאדי יפי לביא, ראש סטן ן ליד בזידשלים ושתשפור לשפפטן.

הבירו לפני 20 שנה בבפ. "הוא אפר לי, 'קוראים לי שי', וגם אני אפרתי, 'קוראים לי שי'. ואז הוא אפר, 'אני סזל אתניים, ואפר תי שנים אני. הוא כבר התחיל לחשוז שאני עזבי עליו ואפר 'יש לי שם שני, הוזשע לך יש שם שני?' אפרתי כן, 'גם לי יש שם שני — הוזשע. ואז הוא אפר, 'אני זזי'. אפרתי אוי ואבוי, אבל הרגשתי שאני זייב לפגוש אותו. נפגשנו ופאז אנחנו ביזוד".

המשך בעמ' 10

נסרק עם CamScanner